

Croatica XXVII/XXVIII (1998./1999.) - 47/48 Zagreb

Izvorni znanstveni članak

Marko Babić

PRINOS POZNAVANJU ŽIVOTA I OPUSA
PJESNIKA ANTE JAKŠIĆA

UDK 886.2-1

U članku se donose osnovni bio-bibliografski podaci o životu i djelu pjesnika Ante Jakšića (1912. - 1987.). Autor polazi od pretpostavke o "prešućivanju" Jakšićeva djela u hrvatskoj kritici i znanosti o književnosti. Djelomice demantirajući, a djelomice potvrđujući pretpostavku, sažima svoje analize na tvrdnju, da je Jakšićev opus do 1954. bio spominjan u kritici, između 1954. i 1976. o njemu je vladala posvemašnja šutnja, a nakon toga, do smrti i do dana današnjega, Jakšićevo je djelo nazočno u književnoj kritici katoličke usmjerenosti.

Ante Jakšić (Bački Brijeg, 22. travnja 1912. - Zagreb, 30. studenoga 1987.), osnovnu školu završava u Bačkom Brijegu (1920. - 1925.), gimnaziju u Subotici (1925. - 1928.), Travniku (1929.) i Somboru (1930. - 1932.). Studirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i diplomirao 1937. godine. Kao profesor hrvatskog jezika radio je u više mjesta: u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Travniku (1937. - 1938.); u Franjevačkoj gimnaziji na Badiji, kraj otoka Korčule (1939.), zatim u državnoj gimnaziji u Tuzli (1939. - 1944.); u Osijeku (1944. - 1945.); Belom Manastiru (1945. - 1946.); Slavanskom Brodu (1946. - 1952.); Gospiću (1952. - 1953.); Subotici (1953. - 1956.); Karlovcu (1956. - 1962.) i na kraju u Zagrebu (1962. - 1970.). U mirovinu odlazi 1. prosinca 1970. godine.¹

Jakšić je bio jedan od najuglednijih članova Hrvatskoga književnog društva sv. Ćirila i Metoda - Društva sv. Jeronima. Bio je član hrvatske književne revije "Marulić". Iako je bio član Društva hrvatskih književnika (Društva književnika Hrvatske), "živio je i umro nedovoljno poznat i priznat u službenim književnim krugovima".²

Jedan od vršnih poznavalaca Jakšića i njegova opusa, prof. Jakov Ivaštinović, napisao je: "Od 1950. kada sam Antu Jakšića sreo u Slavanskom Brodu kao profesora, čovjeka i pjesnika, pratio sam njegov pjesnički i životni put, uvjeren da ga iz njegove zanesenosti i uvučenosti u sebe, iz njegovog bogatog unutrašnjeg svijeta, iz njegove ljudske dobrote, iz njegove predanosti svijetu poezije, nitko ne može izvući na prostore ružnog života, s kojim se on nije ni znao ni želio boriti, osim ljudskom dobrotom i poezijom."³

Jakšić je prije svega pjesnik, poeta, a za pravog se pjesnika kaže: *poeta nascitur*. On je svoj život utkao u poeziju. Iz njegovih se stihova zrcali mirotvorstvo i praštanje svima, također i onima koji su njegovu poeziju prezirali na ovaj ili onaj način, a posebno višegodišnjim ignoriranjem i prešućivanjem. Temeljna obilježja Jakšićeva pjesništva usko su povezana s njegovim duboko proživljavanim i suživljenim kršćanskim svjetonazorom. Brojne njegove pjesme nadahnute su biblijskim motivima.⁴ Pa i onda, kada stihom kazuje o malim, nepoznatim ljudima i njihovim dnevnim brigama, tegobama i nećacama, sve se to radalo iz njegova kršćanskog čovjekoljublja.⁵ Jakšić je, dakle, pjesnik kršćanskog nadahnuća. Kristova evandeoska blagovijest neodjeljiva je od GOLGOTE i KRIŽA, ali križ nije samo simbol muke i patnje nego

¹ M. Stefanović: *Jakšić, Ante*, "Leksikon pisaca Jugoslavije", sv. II, D-J, Novi Sad 1979, str. 521.

² Radovan Grgec: *Ante Jakšić (1912-1987)*, "Marulić" (Zagreb), XXI. (1988), br. 1, str. 6.

³ Jakov Ivaštinović: *Druga obala pjesnika Ante Jakšića*, "Marulić" (Zagreb), XXI. (1988), br. 2, str. 180.

⁴ Cf. naslove Jakšićevih pjesama u njegovoj kronološkoj bibliografiji od 1931. do 1979., redni brojevi 1 do 679, u: *Ante Jakšić: Molitve pod zvijezdama*, Zagreb 1979, str. 107-132.

⁵ Božidar Petrač: *Pjesništvo Ante Jakšića (1912-1987)*, "Marulić" (Zagreb), XXI. (1988), br. 1, str. 11-14.

također NADE i USKRŠNUĆA. Jakšić je po svojim najuspjelijim pjesmama "svakako jedan od najznačajnijih predstavnika katoličke pjesničke struje. U sjeni križa, u sjeni golgotških trenutaka i u ozračju nepomućene nade".⁶

Dvanaest zbirki pjesama

Jakšić je objelodanio dvanaest zbirki pjesama, od kojih više njih u vlastitoj nakladi:

1. *Biserni djerdan*, Sombor 1931. (str. 79);
2. *U dolini zaborava*, Zagreb 1936. (str. 62);
3. *Zov proljeća i mladosti*, Travnik 1938.;
4. *Pod sapetim krilima*, Tuzla 1941. (str. 62);
5. *Elegije*, Subotica 1954. (str. 31);
6. *Hod pod zvijezdama*, Subotica 1955. (str. 32);
7. *Osamljeni mostovi*, Zagreb 1962. (str. 32);
8. *Pred vratima tišine*, Zagreb 1963. (str. 32);
9. *Pjesme o Sinu čovječjemu*, Zagreb 1965. (str. 32);
10. *Pod pješčanim satom*, Zagreb 1975. (str. 96);
11. *Molitve pod zvijezdama*, Zagreb 1979. (str. 146)
12. *Prema drugoj obali*, Đakovački Selci, 1987.

Prve Jakšićeve pjesme nisu sačuvane,⁷ a prvu pjesmu, *Kišna pjesma*, objelodanio je 1930. godine,⁸ zatim je stihove objelodanjivao u nizu periodičnih publikacija,⁹ kroz posljednja tri desetljeća, uglavnom, u katoličkoj periodici: "Marija" (Split), "Danica - kalendar" (Zagreb), "Kana" (Zagreb), a ponajčešće u hrvatskoj književnoj reviji "Marulić" (Zagreb).¹⁰

Jakšić je spjevao "otprilike, oko tisuću pjesama",¹¹ a iz toga niza "može se naći stotinu, ili možda dvije stotine pjesama koje mogu izdržati svaku poetsku analizu i koje mogu pokazati pravog Jakšića".¹² Bela Gabrić, potkraj Jakšićeva života, osvrćući se na njegov opus, napisala: "Što su pjesnikove godine bile zrelije, to su mu i pjesme postajale sve zrelije. U tom smislu možemo istaći njegove tri posljednje zbirke: *Pjesme o Sinu čovječjemu* (1965.), *Pod pješčanim satom* (1975.), *Molitve pod zvijezdama* (1979.)".¹³ Sumaran prikaz

⁶ Ibidem, str. 14. Radovan Grgec, o. c. u bilj. br. 2, str. 7.

⁷ Ante Jakšić; *Prve pjesme*, "Subotička danica", kalendar, LXIV. (1985), str. 125-130.

⁸ "Mladost" (Zagreb), IX. (1930), br. 2, str. 62.

⁹ O. c. u bilj. br. 1, str. 521-522.

¹⁰ O Jakšićevoj suradnji u "Maruliću" od 1978. do 1987. godine vidi: *Autori i njihovi prilogi u drugom desetljeću "Marulića" 1978-1987*, "Marulić" (Zagreb), XX. (1987), br. 6, str. 805, gdje se navodi 87 pjesama i jedan prozni prilog.

¹¹ Jakov Ivaštinović, o. c. u bilj. br. 3, str. 180. Cf. također Jakšićevu kronološki uređenu bibliografiju koja ima 679 rednih brojeva, a obuhvaća razdoblje od 1931. do 1979. godine, o. c. u bilj. br. 4.

¹² Ivaštinović, o. c. u bilj. br. 3, str. 180.

¹³ Bela Gabrić: *Dubovna lirika u hrvatskoj književnosti u Bačkoj. Zbornik predavanja znanstvenog skupa u Subotici 12 - 14. VIII. 1986. - Povodom 300. obljetnice obnovljene crkvenosti među Hrvatima u Bačkoj*, (Subotica) 1987, str. 136.

Jakšićeva pjesništva napisao je Božidar Petrač.¹⁴ Za zbirku *Pod pješćanim satom*, piše: "Ovaj izbor doista sažimlje na najbolji mogući način Jakšićevo pjesničko iskustvo i njegove tematske preokupacije, posebno otvarajući Jakšićevu osjetljivost za prostor transcendentnog koji posvema nadilazi razinu deskripcije i smješta ovog pjesnika u sam vrh hrvatske književnosti kršćanske, katoličke inspiracije."¹⁵ Ocjenjujući zbirku *Molitve pod zvijezdama*, piše da u njoj Jakšić "postiže puninu zrelosti svoje duhovnosti. Njegova pjesnička poruka postigla je i dosegla ozbiljnost biblijske mudrosti. Bog je u ovim stihovima izvor svake sigurnosti; (...) U ovom dijelu Jakšićeve poezije, s umjetničkog aspekta sigurno najvrednije i najuspjelije, postignuta je maksimalna jasnoća i konzistentnost pjesničkog iskaza izvorne, autohtone ljepote i, kako bi Ivaštinović rekao, nepatvorene iskrenosti."¹⁶

Iako je Jakšić ponajprije pjesnik, on je istodobno i prozaik: objelodanio je dvije knjige pripovjedaka i četiri romana.

Šest knjiga beletristike

a - pripovijetke

1. *Marija. Lirska novela*, Zagreb 1937., str. 78;
2. *Povratak u djetinjstvo*, Zagreb 1968., str. 95;

b - romani

3. *Šana se udaje*, Subotica 1939.; Zagreb ²1943., str. 178.; Zagreb ³1980., str. 200.
4. *Maturant - Roman samoprijegora i ljubavi*, Osijek 1944., str. 196;
5. *Pod teretom ljubavi. Roman iz života bačkih Hrvata*, Osijek 1944., str. 124.
6. *Neugasivi plamen*, Zagreb 1969., str. 291.

Prešućivanja i ignoriranja Jakšićeva književnog stvaralaštva

Prešućivanja hrvatskih književnih kao i drugih kulturnih stvaralaca u iseljeništvu, činjenica je koju nije potrebno dokazivati, međutim, činjenica je da su istodobno i brojni književni i kulturni stvaraoci fizički nazočni u Hrvatskoj, bili, kraće ili duže, iz ovoga ili onoga razloga, nenazočni u hrvatskoj javnosti.¹⁷

O prešućivanju književnog stvaralaštva Ante Jakšića nedavno je, javno, progovorio Jakov Ivaštinović. On piše: "Šutnja o Jakšiću dijeli se na šutnju za Jakšićeva života i na šutnju poslije njegove smrti. Kad kod Jakšića govorimo o šutnji, mislimo na institucionalnu, profesionalnu i službenu šutnju,

¹⁴ Božidar Petrač; o. c. u bilj. br. 5, str. 11-14.

¹⁵ Ibidem, str. 13.

¹⁶ Ibidem, str. 13.

¹⁷ Cf. npr. Božidar Petrač: *Prepuštimo Bosnu Bošnjacima*, "Književna revija" (Sarajevo), 1990, br. 3 (Intervju s Tomislavom Ladanom), str. 9 - gdje Ladan kazuje o prešućivanju njegovih djela; ili, Branka Džebić: *Riječ, riječ i opet riječ*, "Vjesnik" (Zagreb), 14. V. 1990, str. 7, također intervju s Tomislavom Ladanom; Ruža Pospis-Baldani: *Povratak velikog Loure*, "Vjesnik" (Zagreb), 19. II. 1990. str. 5 (Matačića, p. m.).

na šutnju onih kojima su usta puna slobodnog mišljenja i objektivnosti.”¹⁸ Zatim, nastavlja: “Od Jakšića nisu pravljene politički procesi, ali su pravljene diskriminacije i šutnje; nije išao na robiju, ali je živio u pjesničkoj izolaciji; bilo mu je dozvoljeno da kao provincijski profesor ide na posao, da kupi novine na kiosku, da popije kavu u buffetu... Ali nije mu bilo dozvoljeno da bude javna ličnost.”¹⁹

Nipošto ne želim ulaziti u polemiku s Ivaštinovićem. Navedeno je, Ivaštinović, napisao, imenom i prezimenom potpisao i objelodanio, a on je, svakako, pozvaniji o Jakšiću pisati, nego ja, naime, ja niti sam književni kritičar, niti mi je književnost struka, niti sam Jakšića osobno poznao. Pa ipak, usprkos svemu tome, odlučih, najprije upoznati se s Jakšićevim opusom, zatim, na temelju relevantnih pokazatelja, tj. činjenica, potvrditi, ublažiti ili čak odbaciti Ivaštinovićevo pisanje, za koje, na žalost, nije iznio i odgovarajuće argumente,²⁰ te postoji opasnost da se to ne uzme ozbiljno, da se prešuti i tako ostane *vox clamantis in deserto*.

1. Jakšić – u “Leksikonu pisaca Jugoslavije”

Jakšić je uvršten, a prema mojoj prosudbi, i dobro predstavljen u *Leksikonu pisaca Jugoslavije*,²¹ gdje se navodi njegova biografija, suradnja u 65 periodičnih publikacija (novine, časopisi – tjednici, mjesečnici, zbornici, godišnjaci, kalendari), zatim, njegova bibliografija i literatura o njemu.²²

Rukopis drugog sveska *Leksikona* završen je prosinca 1976. godine, tj. za života Ante Jakšića. O Jakšiću je navedena literatura u razdoblju od 1934. do 1954. godine:

Literatura: A.: *Najmlada hrvatska lirika*, Svijet IX, XVIII, 26, 1934, 538; B-ć.: *Hrvatski književnici iz Bačke*, Svijet IX, XVII/8, 1934, 146; F. M.: *Pesme A. J.*, Danica I, 28, 1934, 3; L. P(erinić): *Mladi katolički književnici*, Obitelj VII, 50, 1935, 944; V. Peroš: *A. J., U dolini zaborava*, Omladina XIX, 9, 1935-36, 327-328; A. Miškov: *Pjesme A. J.*, Svijest I, 8/9, 1935-36, 188-192; Lj. Maraković: *Mlada katolička lirika*, Hrv. prosvjeta XXIII, 8, 1936, 329-331; M. Meštrović: *U dolini zaborava*, Jadranski dnevnik III, 213, 1936, 10-11; J. Andrić: *Pjesme A. J.*, Obitelj VIII, 30, 1936, 571; -r-c. (P. Grgec): *Prva zbirka pjesama A. J.*, Hrv. straža VIII, 120, 1936, 5-6; M. Šemudvarac: *Uz J. zbirku pjesama*, Klasje naših ravni II, 3, 1936, 185-186; Ver: *A. J., U dolini zaborava*, Hrv. list XVII, 155, 1936, 6; A.: Lappo-Danilevska: *K sreći*, Jadranska vila IX, 8, 1936, 111-112; Dr R. S.: *K sreći*, Hrv. obrana XVII, 38, 1936, 3-5; (M. Radičev): *Kod prevodioca romana K sreći*, Obitelj VIII, 30, 1936, 570-571; K. Rimarić-Volinski: *Ruski obol*, Hrv. prosvjeta XXIII,

¹⁸ Jakov Ivaštinović: *Šutnja oko pjesnika Ante Jakšića*, “Marulic” (Zagreb), XXIII. (1990), br. 6, str. 741.

¹⁹ Ibidem, str. 743.

²⁰ Ibidem, str. 741-744.

²¹ M. Stefanović, o. c. u bilj. br. 1, str. 521-522.

²² Cf. Ibidem, str. 521-522.

6/7, 1936, 288-293; A. Kokić: *A. J., U dolini zaborava*, Luč XXXII, 3/4, 1936-37, 19; M. Sokolić: *Nova Jakšićeva pripovijest*, Obitelj IX, 27, 1937, 509; P. Grgec: *Nova uspjela knjiga A. J.*, Hrv. straža IX, 151, 1937, 4-6; V. Kos: *A. J., Zov proljeća i mladosti*, Luč XXXIII, 8, 1937-38, 11-12; Isti: *A. J., Marija*, Luč XXXIII, 4, 1937-38, 15; Miron: *U povodu lirске novele Marija*, Omladina XXI, 3, 1937-38, 113-115; V. Nikolić: *Treća knjiga pjesama A. J.*, Jadranski dnevnik V, 219, 1938, 4; B. Pavić: *O savremenoj bunjevačkoj književnosti*, Obitelj VII, 50, 1939, 944; I. Rackov: *A. J., Elegije*, Hrv. riječ, 23. IV 1954, 17; V. Rem: *A. J., Elegije*, Novine mladih, 18. IX 1954, 38.

M. Stefanović^{22a}

Raščlanjajući gore navedenu literaturu o Jakšiću, upada u oči da se nakon 1945. godine navode samo dva bibliografska podatka, tj. u prigodi izlaska zbirke *Elegije*. Pretpostavljam da je M. Stefanović, kao autor, a vjerojatno i uredništvo *Leksikona*, moglo biti u vezi s Antom Jakšićem te da je on mogao znati što je o njemu pisano od 1954. do 1976. godine; može se zaključiti da 22 godine o Jakšiću ništa nije napisano. Drugim riječima, znači da je književna kritika potpuno prešutjela pet Jakšićevih zbirki pjesama i dva prozna djela.²³

2. Literatura o Jakšiću od 1976. do 1987. godine

1. Željko Beršek: *Pod pješćanim satom*, "Glas koncila", (Zagreb), XV. (1976), br. 9, str. 12. - (Osvrt na knjigu A. J.).
2. Mato Zovkić: *Život je čežnja za Bogom*, "Veritas" (Zagreb), XV. (1976), br. 7, str. 14-15. - (Razgovor s književnikom A. J.)
3. M. Stefanović: *Jakšić Ante*, "Leksikon pisaca Jugoslavije", sv. II, D-J, Novi Sad 1979, str. 521-522.
4. Ani Ger: *Pjesniku srca (A. Jakšiću za rođendan)*, "Marulić", (Zagreb), XII. (1979), br. 3, str. 207.
5. Ivan Sabadkai: *Rodni kraj svome sinu*, "Bačko klasje" (Subotica), XII. (1982), br. 19-20, str. 8/9. - (U prigodi 70. obljetnice života A. J. održana su, između ostaloga, i tri izlaganja: Lazar Krmpotić: *Životni put i književni rad Ante Jakšića*;²⁴ Ivan Sabadkai: *Jakšićeva ljubav prema rodnom kraju*, objelodanjeno, vidi br. 8.; Bela Benčik: *A. Jakšić kao religiozni pjesnik*.²⁵ Ta izlaganja pročitana su na prigodnoj proslavi 9. svibnja 1982. godine u Bačkom Brijegu.)
6. Al-Be: *Književni rad Ante Jakšića*, "Bačko klasje" (Subotica), XII. (1982), br. 19-20, str. 11.
7. Al-Be: *Jubilarno slavlje u Bačkom Brijegu 9. svibnja 1982. god.*, "Bačko klasje" (Subotica), XII. (1982), br. 19-20, str. 12.

^{22a} M. Stefanović, o. c. u bilj. br. 1, str. 522.

²³ Cf. navedenu literaturu u Leksikonu i Jakšićevu bibliografiju.

²⁴ Nije mi poznato da li je i gdje to izlaganje objelodanjeno.

²⁵ Vidi bilj. br. 24.

8. Ivan Sabadkai: *Ljubav Ante Jakšića prema rodnom kraju*, "Subotička danica", (Subotica), LXIII. (1983), kalendar, str. 171-175. - (Izlaganje pročitano u Bačkom Brijegu 9. svibnja 1982. godine u prigodi slavlja 70. obljetnice rođenja Ante Jakšića i 50. obljetnice književnog rada. Vidi u ovom nizu br. 5.)
9. Al-Be: *Književni rad Ante Jakšića*, "Subotička danica" (Subotica), LXIII. (1983), kalendar, str. 177-178.
10. Bela Gabrić: *Duhovna lirika u hrvatskoj književnosti u Bačkoj*, "Zbornik predavanja znanstvenog skupa u Subotici 12. - 13. VIII. 1986", Subotica 1987, str. 135-143.
11. Jakov Ivaštinović: *Neobjavljena zbirka pjesama A. Jakšića*, "Marulić" (Zagreb), XX. (1987), br. 2, str. 207-209.
12. J(uraj) Lončarević: *Razgovor s pjesnikom Antom Jakšićem - Pjesnik Ante Jakšić 22. travnja 1987. navršava 75 godina*, "Bačko klasje" (Subotica), XVII. (1987), br. 44, str. 16.
13. Drago Šimundža: *Pjesnik molitvenih tišina - Uz 75. obljetnicu života Ante Jakšića*, "Crkva u svijetu" (Split), XX. (1987), br. 4 (96), str. 376-379.
14. Vojmir: *Ante Jakšić (povodom 75. obljetnice rođenja)*, "Bačko klasje", (Subotica), XVII. (1987), br. 44, str. 14-15.

3. Posmrtna literatura o Jakšiću

1987.

1. - : *Umro pesnik Ante Jakšić*, "Politika" (Beograd), 3. XII. 1987.
2. - : *Preminuo pjesnik Ante Jakšić*, "Oslobođenje" (Sarajevo), 3. XII. 1987, str. 3.
3. (Matija Zvekanović): *Propovijed biskupa Matije Zvekanovića na sv. Misi zadušnici u župnoj crkvi u Bačkom Bregu, 4. prosinca 1987*, "Bačko klasje" (Subotica), XVII. (1987), br. 44, str. 19-20.
4. (Lazar Krmpotić): *Oproštaj s pjesnikom Antom Jakšićem*, "Bačko Klasje" (Subotica), XVII. (1987), br. 44, str. 20-21.
5. (Jakov Kopilović): *Posljednji pozdrav Anti*, "Bačko klasje", XVII. (1987), br. 44, str. 22.
6. (Željko Augustinov): *Časni brate Ante*, "Bačko klasje", XVII. (1987), br. 44, str. 22-23.
7. Vojmir: *In memoriam - Ante Jakšić*, "Bačko klasje", XVII. (1987), br. 44, str. 17.
8. Vojmir: *Sprovod Ante Jakšića - u Bačkom Bregu, 4. prosinca 1987*, "Bačko klasje", XVII. (1987), br. 44, str. 18.
9. Tomislav Vuković: *"Na čije će rame nasloniti tugu?" - Umro hrvatski književnik Ante Jakšić*, "Glas koncila" (Zagreb), XXVI. (1987), br. 50 (705), str. 5.

1988.

- Komemoracija - "U četvrtak 11. veljače (1988) održana je u prostorijama HKD-a (Hrvatskog književnog društva Sv. Ćirila i Metoda, o.m.) komemoracija u spomen nedavno preminulog hrvatskog pjesnika i ćirilometodskog pisca prof. *Ante Jakšića*. O njemu se govorilo kao o značajnom

hrvatskom književniku, iako nedovoljno poznatom i priznatom u službenim literarnim krugovima, kao o predstavniku bunjevačkih Šokaca, kao o pjesniku kršćanskog nadahnuća i savjesnom profesoru.

Nakon svoje uvodne riječi, upravitelj GKD-a prof. *Radovan Grgec* pročitao je oproštaj od pjesnika iz pera prof. *Jurja Lončarevića*. Slovenski prevoditelj Jakšićevih pjesama *Martin Silvester* pozdravio je zatim skup i pročitao nekoliko svojih prijevoda. O značenju Jakšićeva književnog i pjesničkog stvaralaštva te o kvalitativnoj procjeni njegove poezije govorio je prof. *Jakov Ivaštinović*, dok je o Jakšiću kao svojevrsnom pjesniku bunjevačke "dijaspori" govorio prof. *Đuro Vidmarović*. Nakon toga je prof. *Joja Ricov* dao svoj prikaz Jakšićeva književnog rada i recitirao neke njegove pjesme. Prof. *Mirko Petravić* pročitao je pjesmu vlč. *Mirka Validžića*. Svoje pjesme u počast preminuloga pjesnika pročitali su, nakon toga, i neki njegovi prijatelji i prijateljice iz Ćirilometodskog društva i Društva "Šokadije". Prisutnih se posebno dojmiše kajkavski stihovi *Ivana Jurkasa*, seljaka iz Harmice".²⁶

10. Ivan Berislavić: *Preminu pjesnik - U spomen Anti Jakšiću*, "Marulić" (Zagreb), XXI. (1988), br. 5, str. 614-615. (Pjesma).
11. Radovan Grgec: *Ante Jakšić (1912 - 1987)*, "Marulić", XXI. (1988), br. 1, str. 5-7. - (Oproštajni govor)
12. Radovan Grgec: *Ante Jakšić (1912-1987)*, "Danica - kalendar", (Zagreb), CVIII. (1988), str. 195-196. - (Na spomen A. J.).
13. Jakov Ivaštinović: *Druga obala pjesnika Ante Jakšića*, "Marulić" (Zagreb), XXI. (1988), br. 2, str. 179-181. - (Izlaganje održano na komemoraciji u HKD-u sv. Ćirila i Metoda, 11. veljače 1988).
14. K. Jolić: † *Ante Jakšić*, "Marija" (Split), XXVI. (1988), br. 1, str. 30. - (Nekrolog).
15. Jakov Kopilović: *Tuga u Bačkom Brijegu - In memoriam Anti Jakšiću*, "Marulić" (Zagreb), XXI. (1988), br. 5, str. 586.
16. Juraj Lončarević: *Dileme oko Jakšića*, "Marulić", XXI. (1988), br. 5, str. 621-623.
17. Juraj Lončarević: *Anti Jakšiću na spomen*, "Hrvatski katolički glasnik", XI-II. (1988), br. 1 (71), str. 24-25.
18. J(uraj) L(ončarević): *Nema više našeg Ante - U povodu smrti pjesnika i prijatelja*, "Veritas" (Zagreb), XXVII. (1988), br. 2, str. 28.
19. Juraj Lončarević: *Ante Jakšić, rodni Bački Brijeg i njegov župnik*, "Veritas", XXVII. (1988), br. 2, str. 27. - (O Spomen zbirci Ante Jakšića u župi Bački Brijeg).
20. Božidar Petrač: *Pjesništvo Ante Jakšića (1912-1987)*, "Marulić" (Zagreb), XXI. (1988), br. 1, str. 11-14. - (Predavanje održano na tribini "Darovana riječ" 15. studenoga 1987).

---

²⁶ Jakov Ivaštinović, o. c. u bilj. br. 3, str. 179 u bilješki.

21. Pavao Tijan: *Prijateljima koji su otišli prije mene - Ante Jakšić*, "Hrvatska revija" (München - Barcelona), XXXVIII. (1988), br. 2, str. 372-374.

1989.

22. - : *Susret u Bačkom Brijegu (30. XI. 1989.)*, "Bačko klasje" (Subotica), XIX. (1989), br. 24, str. 27. - (U prigodi druge obljetnice smrti Ante Jakšića).
 23. Lik: Bački Breg: *Otvorena Spomen-soba Ante Jakšića*, "Bačko klasje", XIX. (1989), br. 51, str. 32. - (Spomen-soba otvorena 2. listopada 1988. godine u Župnom uredu u Bačkom Brijegu).
 24. S. R.; (Hrvace kod Sinja), *Anti Jakšiću, pjesniku i profesoru*, "Danica - kalendar", CVIII. (1989), str. 58.
 25. Ante Jakšić: *Zvezdani plašč*. Preveo Martin Silvester, "Primorska srećanja" (Koper), XIII. (1989), br. 97, str. 437-499. - (s bilješkom o pjesniku A. J.).

1990.

26. Bela Gabrić: *Komemoracija pjesnika Ante Jakšića*, "Bačko Klasje" (Subotica), XX. (1990), br. 60, str. 27.
 27. Jakov Ivaštinović: *Šutnja oko pjesnika Ante Jakšića*, "Marulić" (Zagreb), XXIII. (1990), br. 6, str. 741-744.²⁷

Ovdje navedena literatura o Jakšiću sigurno nije potpuna. Ipak, raščlanjujući literaturu od 1934. do 1954. godine, zatim, 41 bibliografsku jedinicu od 1976. do 1991. godine, može se zaključiti:

1. Jakšićevo književno stvaralaštvo od 1954. do 1976. godine, čini se, nije bilo prisutno u javnosti, tj. potpuno je prešućivano.

2. U drugom razdoblju, od 1976. do 1987. godine, Jakšić je prisutan, izuzevši "Leksikon pisaca Jugoslavije", samo u katoličkoj periodici. Posebno je obilježen njegov životni jubilej: 70. obljetnica života i 50. obljetnica književnog rada.

3. U trećem, posmrtnom razdoblju, Jakšić je ponovo prisutan, uglavnom, u katoličkoj i crkvenoj periodici. Koliko je Jakšić ignoriran, možda najbolje potvrđuje zagrebački dnevni tisak: "Vjesnik" i "Večernji list", koji ni u prigodi Jakšićeve smrti ništa ne napisahu o njemu. Takav postupak zagrebačkog tiska još više bode u oči kada se zna da je prigodnu vijest donijelo i sarajevsko "Oslobođenje" i beogradska "Politika".

Iako su ovi zaključci izvedeni na predlošku nepotpune literature o Jakšiću, pretpostavljam, da neuvrštena i meni sada nepoznata literatura, neće biti posebno brojna te neće bitnije izmijeniti zaključke izvedene na raspoloživoj literaturi.

---

²⁷ Navedena literatura o Jakšiću obrađena je *de visu*. Zbog poznatog stanja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nisam mogao dobiti svu literaturu koju sam želio pregledati, npr. "Subotičku danicu", kalendar za 1988. i 1989. godinu.

Na temelju raščlambe prikupljene literature mora se prihvatiti Ivaštinovićevo pisanje o prešućivanju književnog stvaralaštva Ante Jakšića kao istinito i utemeljeno.

Jakšićev pjesnički i književni opus – oko tisuću pjesama razasutih u periodici i objelodanjenih u 12 zbirki pjesama, zatim, 6 knjiga beletristike, od kojih je jedna imala tri izdanja (*Šana se udaje*, 1939., 1943. i 1980.), - brojnošću nije zanemariv. Njegov književni rad do 1954. godine uočila je i na nj svratila pozornost i književna kritika. Jakšić nastavlja s poezijom i pisanjem i nakon 1954. godine, međutim, književna kritika, moglo bi se kazati, osta gluha i nijema, kako za Jakšićeva života tako i u prigodi njegova odlaska s pozornice ovoga svijeta, kao, uglavnom, i post mortem.

Ta činjenica upornog prešućivanja sociološki je zanimljiva, iako je, s političkog motrišta, kristalno jasna. Jakšić nije mogao mijenjati svoj svjetonazor, štoviše, nije ga htio ni prikrivati, i to se zrcali iz njegovih pjesama, a za dva svjetonazora nije bilo mjesta. Ako se prisjetimo da je 1952. godine nasilno odstranjen Katolički bogoslovni fakultet iz sustava Zagrebačkog sveučilišta kao i niza drugih pojavnosti i događanja kroz nekoliko posljednjih desetljeća, tada, dvadesetdvogodišnji (1954. – 1976.), ili bolje rečeno, skoro trajni muk o Jakšićevu stvaralaštvu podudaran je stanju političkih (ne)prilika koje su carevale nad ovim prostorima. Pozornost Jakšiću i njegovu opusu ukazivala su samo crkvena i katolička glasila.

Jakšićeva prisutnost u antologijama

Jakšić je, koliko je autoru poznato, zastupljen u četiri antologije:

1. Đuro Kokša: *Hrvatska duhovna lirika*, Rim 1968, str. 298-299. (s dvije pjesme i bibliografskom bilješkom, str. 364).
2. S. M. Renata Piličić i S. M. Ivanka Rukavina: *Iz brvatske marijanske lirike*, Zagreb 1971, str. 75-76. (s dvije pjesme).
3. Neven Jurica i Božidar Petrač: *Duša duše brvatske - antologija novije brvatske marijanske lirike*, Mostar 1989, str. 194-196. (s tri pjesme i biografskom bilješkom).
4. Antun Golik: *Hrvatska majka*, Rim 1957. (nije *de visu*, podatak preuzet iz literature).

Dodatak literaturi o Jakšiću²⁸

1. Ante Sekulić: *Književnost bačkih Hrvata*, Zagreb 1970. (O Jakšiću, str. 123-125 i 196-200).
2. - : *Prof. Ante Jakšić (22. IV. 1912. - 30. XI. 1987.)*, "Subotička danica", kalendar (Subotica), LXVIII. (1989), str. 13. (Kraća biografska bilješka).

---

²⁸ Kada sam završio ovaj prilog, zahvaljujući prof. Jasni Ivančić iz Zagreba, dobio sam na uvid najnovija godišta "Subotičke danice". Zahvaljujem gđi Jasni Ivančić.

3. Juraj Lončarević: *Nema više našeg Ante (Lament nad pjesnikom povodom njegove smrti u Zagrebu 30. XI. 1987.)*, "Subotička danica", kalendar, LXVI-II. (1989), str. 71-72.
4. Ante Sekulić: *Ante Jakšić - naš osamljenik s druge obale (Bački Brijeg, 22. travnja 1912. - Zagreb, 30. studenoga 1987.)*, "Subotička danica", kalendar, LXVIII. (1989), str. 175-180.
5. Joja Ricov: *Pritisnut a predan dubopojac*, "Obnovljeni život" (Zagreb), XLVI. (1991.), br. str. 86-97.²⁹

Iako je u navedenoj katoličkoj i crkvenoj literaturi Jakšićev opus vrednovan i prosuđivan (Benčik, Gabrić, Grgec, Ivaštinović, Krmpotić, Lončarević, Petrač, Sekulić i Ricov), pjesnički i književni opus Ante Jakšića i nadalje ostaje izazovom i pozivom književnim kritičarima.

SUMMARY

Antun Jakšić, Croatian poet and writer, was born on 22 April 1912 in Bački Brijeg. From 1937 to 1970 he was working as a High School teacher and also writing poetry and prose. In the period from 1931 to 1987, 12 collections of his poems, 2 collections of short stories and 4 novels appeared. At that time he was also writing for periodicals. He died on 30 October 1987 in Zagreb. Basing his paper on collected writings on Jakšić, the author analyses how they were received and accepted, concluding that between 1931 to 1954 his work was well accepted, but after 1955 came a period of suppression and rejection. From 1976 to 1999 Jakšić's work appeared in ecclesiastical and Catholic periodicals, but outside of those circles the acceptance of his work was rather low. Jakšić, being a Catholic, did not want to change or hide his religious attitude, which was also inwoven in his work, even though he knew that such a point of view would not get the acclamation of the public of the time. As a result, after 1954 his work could not be found in any official (government-owned) newspapers or magazines.

---

²⁹ Izlaganje održano 15. studenoga 1987. na tribini "Darovana riječ" u dvorani "A. Kažotić" Dominikanskog samostana u Zagrebu. Ricov se u izlaganju bavi prosuđbom i vrednovanjem pjesničkog opusa Ante Jakšića. Svoje prosuđbe utemeljuje raščlanjujući dvije Jakšićeve zbirke pjesama: *Pjesme o Sinu čovječjem* (1965) i *Pod pješćanim satom* (1975). Ricov, između ostaloga, piše: "Ante Jakšić iščupan je, mimoiden a ugrožen izopćenik. Svaki njegov iskoračaj iz geta, svaki stvarateljski ukoračaj pomaman je pokušaj: naći se, vratiti u, ozbiljiti otet, izgubljen zavičaj. Pjesan je pribježište, zavičaj i postojbina pjesnika." Str. 96-97.
